

Γ. Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

1. Η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων

Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της **Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ)**.

Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ):

- Ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1923, με πρωτοβουλία της ΚΤΕ.
- Είναι αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση.
- Έχει έδρα την Αθήνα.
- Αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική **απασχόληση** και οριστική **στέγαση**.

Η ελληνική κυβέρνηση παραχώρησε στην ΕΑΠ:

α. Γη:

- Οι ιδιοκτησίες των **Τούρκων ανταλλαξίμων** και των **Βουλγάρων** που εγκατέλειψαν την Ελλάδα.
- **Κτήματα του δημοσίου.**
- Κτήματα που απαλλοτριώθηκαν με την **αγροτική μεταρρύθμιση και μοναστηριακή γη** (συνολικά πάνω από 8.000.000 στρέμματα).
- Οικόπεδα μέσα ή γύρω από τις **πόλεις** για την ανέγερση αστικών συνοικισμών.

β. Χρήματα:

- Το ποσό από 2 δάνεια (1924, 1928) που είχε συνάψει η ελληνική κυβέρνηση στο εξωτερικό.

γ. Προσωπικό:

- Το τεχνικό και διοικητικό προσωπικό του υπουργείου Γεωργίας και του Υπουργείου Προνοίας και Αντιλήψεως.

Για την αποκατάσταση των προσφύγων η ΕΑΠ έλαβε υπόψη της κάποιες παραμέτρους:

α. Διάκριση σε «αστούς» + «αγρότες»:

- Υπήρξε μέριμνα να αποκτήσουν απασχόληση ίδια ή συναφή με αυτήν που είχαν στην πατρίδα τους. Έτσι έγινε προσπάθεια από την ΕΑΠ να εγκατασταθούν γεωργοί πρόσφυγες στα μέρη όπου θα μπορούσαν να συνεχίσουν τις καλλιέργειες που ήδη γνώριζαν.
- Καλλιεργητές δημητριακών → πεδινά μέρη της Μακεδονίας και της Δυτικής Θράκης.
- Καπνοπαραγωγοί σε κατάλληλα εδάφη στην Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη.
- Αμπελουργοί στην Κρήτη.
- Σηροτρόφοι στο Σουφλί, την Έδεσσα και αλλού.

β. Τον τόπο προέλευσης: Επιδίωξη της ΕΑΠ ήταν οι πρόσφυγες που προέρχονταν από τον ίδιο οικισμό ή έστω την ευρύτερη περιοχή του να εγκατασταθούν μαζί στο ελληνικό έδαφος. Σ' αυτό οφείλονται και τα τοπωνύμια Νέα

Σμύρνη, Νέα Φιλαδέλφεια, Νέα Μουδανιά, Νέα Αλικαρνασσός. Σε λίγες κοινότητες έγινε αυτό δυνατό. Οι περισσότερες εγκαταστάσεις περιλάμβαναν πρόσφυγες διαφορετικής προέλευσης.

γ. Αντικειμενικές συνθήκες: Η ΕΑΠ διέκρινε την **αποκατάσταση** των προσφύγων σε:

Αγροτική
(παροχή στέγης και κλήρου στην ύπαιθρο)

Αστική
(παροχή στέγης στις πόλεις)

Παρόλο που οι περισσότεροι ασκούσαν στις πατρίδες τους «αστικά» επαγγέλματα (σχετικά με το εμπόριο, τη βιοτεχνία και τη βιομηχανία) δόθηκε βάρος στη γεωργία.

Λόγοι:

1. Υπήρχαν τα **μουσουλμανικά κτήματα** (κυρίως Μακεδονία, αλλά και Κρήτη, Λέσβο, Λήμνο).

2. Η αγροτική αποκατάσταση ήταν **ταχύτερη** και απαιτούσε **μικρότερες δαπάνες**.

3. Η ελληνική οικονομία **βασίζοταν** ανέκαθεν στη γεωργική παραγωγή.

4. Υπήρχε πολιτική σκοπιμότητα της **αποφυγής των κοινωνικών αναταραχών** με τη δημιουργία των γεωργών **μικροϊδιοκτητών** αντί εργατικού προλεταριάτου.

Δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάστασή τους στη **Μακεδονία + Δυτική Θράκη**.

Λόγοι:

1. Τα **μουσουλμανικά και βουλγαρικά κτήματα** (συνθήκη Νεϊγύ). Αυτό θα καθιστούσε τους πρόσφυγες **αυτάρκεις** σε σύντομο χρονικό διάστημα και θα συντελούσε στην **αύξηση της αγροτικής παραγωγής**.

2. Θα καλυπτόταν το **δημογραφικό κενό** που είχε δημιουργηθεί με την αναχώρηση των Βουλγάρων και Μουσουλμάνων και τις απώλειες που προκάλεσαν οι συνεχείς πόλεμοι (1912-1922). Έτσι εποίκίζονταν παραμεθόριες περιοχές.

✓ Βέβαια η εγκατάσταση των προσφύγων δεν έγινε πάντοτε σύμφωνα με την παραπάνω λογική, ούτε ακολούθησε σε όλες τις περιπτώσεις την κρατική αντίληψη και επιταγή.

✓ Η κινητικότητα των προσφύγων υπήρξε μεγάλη, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια. Οι πρόσφυγες γύριζαν από περιοχή σε περιοχή για να βρουν το κατάλληλο μέρος για εγκατάσταση.

✓ Πολλοί πρόσφυγες παρουσιάζονταν ως γεωργοί ενώ δεν ήταν για να πάρουν τα δάνεια και τις παροχές που έδινε η ΕΑΠ.

✓ Άλλοι πάλι μετακινούνταν στα αστικά κέντρα και παρουσιάζονταν ως αστοί για να πάρουν με αυτόν τον τρόπο την αποζημίωση που δινόταν στους αστούς ανταλλάξιμους.

Με την αποκατάσταση των προσφύγων ασχολήθηκαν:

• **ΕΑΠ** (ως το τέλος 1930. Με ειδική σύμβαση μεταβίβασε στο ελληνικό δημόσιο την περιουσία της καθώς και τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες).

• **Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων** (1922-1925).

• **Το Υπουργείο Προνοίας και Αντιλήψεως** (από το 1925).

• **Το Υπουργείο Γεωργίας**.